

TALOUSARVIOALOITE 190/2013 vp

Määrärahan osoittaminen valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen Pohjois- ja Itä-Suomessa

Eduskunnalle

Valtakunnallinen Laajakaista kaikille -hanke ja sen haasteet

Valtioneuvosto teki 4.12.2008 periaatepäätöksen valtakunnallisesta laajakaistahankkeesta. Hankkeen tavoitteena oli, että vuoden 2015 loppuun mennessä yli 99 prosenttia vakinaisista asunnoista sekä yritysten ja julkishallinnon organisaatioiden vakinaisista toimipaikoista on enintään kahden kilometrin etäisyydellä nopeudella 100 Mbit/s toimivasta valokuitu- tai kaapeliverkosta.

Työ- ja elinkeinoministeriön asettama Itä- ja Pohjois-Suomi -työryhmä on todennut, että nopeiden ja tehokkaiden laajakaistayhteyksien rakentaminen on yksi Itä- ja Pohjois-Suomen kehityksen ja kaiken olemassa olevan potentiaalin hyödyntämisen perusedellytys (TEM raportteja 2/2013). Tietoliikenneyhteyksien kehittäminen on yhteiskunnan kannalta tuottava investointi. Sillä mahdollistetaan mm. sähköisten palveluiden kehittäminen ja käyttöönotto. Panostus palautuu nopeasti tuottoina ja kustannussäästöinä.

Valtakunnallisen laajakaistahankkeen tavoitteiden saavuttaminen on kuitenkin osoittautunut ennakoitua vaikeammaksi. Keskeisimmät haasteet ovat tukirahojen loppuminen, kireä aikataulu ja teleyritysten vähäinen kiinnostus investoida hankkeen tavoitteiden mukaisiin seuraavan sukupolven laajakaistaverkkoihin. Haasteita voidaan lyhyesti kuvata seuraavasti:

Tukirahojen loppuminen

Liikenne- ja viestintäministeriön laatimassa laajakaistahankkeen toisen väliarvioinnin keskustelumuistiossa 26.6.2013 on todettu, että viestintävirasto on myöntänyt tukea tähän mennessä 14,3 milj. euron edestä. Kaikkiaan vireillä olevissa hankkeissa valtion tuki on yli 85 milj. euroa. Koska valtion tukea on käytettävissä 63 milj. euroa, ovat tukirahat loppumassa lähiaikoina. Vastaava tilanne on myös ELY-keskusten myöntämissä EU-tukea saavissa hankkeissa. ELY-keskuksissa vireillä olevien hankkeiden tuen määrä on 21,5 milj. euroa, kun myönnettävissä on 24,6 milj. euroa. Lisäksi on vireillä 10 hanketta, joiden mahdollinen EU-tuki olisi enintään 12,5 milj. euroa. Kaikkiaan EU-tuki saattaisi nousta 34 milj. euroon.

Alueellisten hankkeiden toteuttamiseen on käytetty varsinaisten investointien lisäksi merkittävästi resursseja mm. tiedottamiseen ja markkinointitoimenpiteisiin sekä rahoitus-, kuntayhtiö- ja osuuskuntaselvityksiin. Hankkeen keskeyttäminen valtion rahoituksen puutteeseen johtaisi merkittävään resurssien hukkaamiseen ja saattaisi eri alueiden ihmiset ja yritykset eriarvoiseen asemaan.

Kireä aikataulu

Aikaisemmat esimerkit kupari- ja matkapuhelinverkkojen osalta ovat osoittaneet, että valtakunnallisesti kattavien tietoliikenneverkkojen raken-

taminen on erittäin suuri ja jopa vuosikymmeniä kestävä hanke. Nyt toteutettava seuraavan sukupolven laajakaistaverkkojen rakentaminen ei poikkea tästä traditiosta, ja siksi se vaatii pitkäjänteisyyttä ja aikaa. Voidaankin jo nyt varmuudella sanoa, että hankkeelle asetettuja tavoitteita ei tulla saavuttamaan vuoteen 2015 mennessä.

Onkin ensiarvoisen tärkeää, että julkista tukea on saatavilla laajakaistaverkkojen rakentamiseen myös vuosien 2014–2015 jälkeen. Lisäksi on varmistettava, että kaikki kunnat ovat tasavertaisessa asemassa laajakaistaverkkoja rakennettaessa eivätkä esimerkiksi 22 % kunnat saa olla huonomassa asemassa muihin kuntiin verrattuna.

Laajakaistahankkeet Pohjois- ja Itä-Suomessa

Pohjois- ja Itä-Suomen laajakaistaohjelmien kokonaiskustannukset ovat vuonna 2009 tehtyjen suunnitelmien mukaan 315 milj. euroa. Tällä hetkellä Itä- ja Pohjois-Suomen alueella on hyväksyttyjä laajakaistahankkeita 162 milj. euron edestä eli hieman vajaat 50 % hankkeista on menossa toteutukseen.

Toteuttajaa vailla olevia hankkeita on 164,5 milj. euron edestä. Uusia kilpailutuksia on käynnistymässä lähes kaikissa maakunnissa. Seuraavassa taulukossa ovat maakuntakohtaisten hankeohjelmien mukaiset kustannukset vuoden 2009 hankeohjelmien mukaan.

Maakunta	Hankeohjelmien mukaiset kustannukset v. 2009	Toteuttaja valittu Hankkeiden kustannusarvio	Toteuttaja valittu Haettavan valtion tai EU-tuen enimmäismäärä euroa	Vailla toteuttajaa olevat hankkeet, kustannusarvio euroa
Kainuu	41 613 500	19 353 500	11 225 030	22 260 000
Lappi	82 605 262	40 713 817	22 621 467	41 891 445
Pohjois-Pohjanmaa	22 192 768	25 292 235	13 124 234	8 200 000
Pohjois-Karjala	54 834 350	27 881 975	13 558 509	26 952 375
Pohjois-Savo	53 496 870	43 007 342	18 341 988	10 489 528
Etelä-Savo	57 169 780	5 424 996	2 164 647	51 744 784
Keski-Pohjanmaa	2 934 040	0	0	2 934 040
Yhteensä	314 846 570	161 673 865	81 035 874	164 472 172

Rahoituksen ja jatkuvuuden turvaaminen

Valtion vuoden 2014 talousarviossa tulee turvata rahoitus kaikille vuoden 2015 loppuun mennessä hyväksytyille hankkeille, jotka rakennetaan vuoden 2017 loppuun mennessä. Näin kunnilla ja rakentavalla operaattorilla on varmuus jatkaa hankkeiden suunnittelua ja toteutusta.

Hankkeelle asetetun tavoitteen saavuttamiseksi ja koko Suomeen kattavan tehokkaan tietoliikenneverkon aikaansaamiseksi on viimeistään vuoden 2014 aikana päätettävä laajakaistahankkeen jatkamisesta vuoden 2020 loppuun saakka,

kuten Eurooppa 2020 -ohjelman ja digitaaliagendan velvoitteiden mukaisesti.

Lisäksi on varmistettava, että kunnat ovat jatkossa tasavertaisessa asemassa laajakaistaverkkoja rakennettaessa riippumatta rahoittavasta viranomaisesta.

Erillisratkaisu erityisen haasteellisille alueille

Itä- ja Pohjois-Suomessa on kokonaisia kuntia (mm. Lapissa Enontekiö, Inari ja Savukoski sekä monet Etelä-Savon kunnat), tai kuntien osia, joissa ei ole toteutunut rakentamishankkeita lainkaan nykyisellä tukimallilla. Näillä erityisen

haasteellisilla alueilla pitkät välimatkat ja harva asutus eivät mahdollista kaupallisesti kannattavaa rakentamista tuen nykyehdoilla. Näille alueille on valmisteltava erilliskorjaus valtion ja kuntien yhteistyönä laajakaistahankkeiden toteuttamiseksi. Kuntien heikkenevä taloustilanne on aiheuttanut sen, että kaikki kunnat eivät ole valmiita rahoittamaan hankkeita nykyisillä ehdoilla, jotka ovat kohtuuttomat.

Kustannusarvio

Maakunta	Arvio vuoden 2015 loppuun mennessä tarvittavasta tukirahoituksesta milj. euroa	Arvio vuosina 2015—2020 tarvittavasta tukirahoituksesta milj. euroa	Erilliskorjaus- ja vaativien alueiden nykyohjelman tukisolla laskettu tuen tarve milj. euroa	Arvioitu rahoitustarve yhteensä milj. euroa
Kainuu	4,5	2,3	(2,3)	6,8
Lappi	12,0	15,0	(8)	27,0
Pohjois-Pohjanmaa	5,2	6,0		11,2
Pohjois-Karjala	4,0	8,0	(8)	12,0
Pohjois-Savo	15,4	4,3		19,7
Etelä-Savo	4,0	20,0	(12)	24,0
Keski-Pohjanmaa	5,0	3,0		8,0
Yhteensä	50,1	58,6	(30,3)	108,7

Erilliskorjaus- ja vaativien alueiden kustannukset on laskettu vuosien 2015—2020 varauksiin.

Pohjois-Pohjanmaalla Pudasjärven, Pyhännän, Siikalatvan ja Haapajärven hankkeet toteutuvat hankeohjelman suunnitelmia suurempina. Vuoden 2015—2020 Pohjois-Pohjanmaan arvio sisältää kuntia, joita ei ole mainittu alkuperäisessä hankeohjelmassa.

Laajakaistahankkeen uusien hankkeiden rahoitustarve on vuoteen 2015 mennessä karkeasti arvioituna 50 milj. euroa ja vuoden 2015 jälkeen 59 milj. euroa, yhteensä 109 milj. euroa. Arviota voi nostaa erityisen haasteellisten alueiden erilliskorjaukset. Lisäksi laajakaistahankkeen väliar-

Kaiken markkinapotentiaalin hyödyntäminen

Haja-asutusalueiden laajakaistapalveluiden suurin haaste on vähäinen asiakasmäärä, ja siksi kaiken asiakaspotentiaalin hyödyntäminen on keskeistä. Tukipolitiikassa tulisikin siksi poistaa tarpeeton jaottelu vakituisiin ja vapaa-ajan asukkaisiin. Siksi vapaa-ajan asutukset tulisi sisällyttää 100 Mbit/s -laajakaistahankkeeseen.

viennin perusteella mahdollisesti tehtävät tarkistukset asiakkaan omavastuumatkaan (nyt 2 km) tai loma-asuntojen laajakaistayhteyksien tukikelpoisuuteen voivat kasvattaa tarvittavan rahoituksen määrää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta ottaa valtion vuoden 2014 talousarvioon momentille 31.40.50 lisäyksenä 50 000 000 euroa valtakunnallisen Laajakaista kaikille -hankkeen toteuttamisen jatkamiseen seitsemän Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnan alueella.

TAA 190/2013 vp — Timo V. Korhonen /kesk ym.

Helsingissä 27 päivänä syyskuuta 2013

Timo V. Korhonen /kesk
Elsi Katainen /kesk
Inkeri Kerola /kesk
Seppo Kääriäinen /kesk

Eero Reijonen /kesk
Pentti Kettunen /ps
Eeva-Maria Maijala /kesk